

V I Lenin

Förord till den ryska översättningen av K Marx' brev till L Kugelmann

Då vi som särskild broschyr utger den fullständiga samlingen av de i den tyska socialdemokratiska veckotidskriften Die Neue Zeit publicerade breven från Marx till Kugelmann, har vi ställt oss uppgiften att låta den ryska läsekretsen stifta närmare bekantskap med Marx och med marxismen. I Marx' brevväxling har hans personliga angelägenheter som väntat ägnats mycket stort utrymme. För en levnadstecknare är allt detta ytterst värdefullt material. Men för den breda läsekretsen överhuvudtaget och i synnerhet för arbetarklassen i Ryssland är de ställen i breven oändligt mycket viktigare, som innehåller teoretiskt och politiskt material. Just för oss, i den revolutionära epok vi upplever, är det särskilt lärorikt att tränga in i det material, som åskådligt visar hur Marx omedelbart reagerade på arbetarrörelsens och världspolitikens alla frågor. Redaktionen för Die Neue Zeit har helt rätt, då den skriver att "vi känner oss upplyftade av bekantskapen med bilden av män, vilkas tänkande och vilja utformats under stora omvälvningar". Denna bekantskap är dubbelt nödvändig för den ryske socialisten år 1907, ty han får därvid en mängd ytterst värdefulla anvisningar beträffande socialisternas omedelbara uppgifter i varje revolution hans land genomgår. Ryssland genomgår just nu en "stor omvälvning". I den nuvarande ryska revolutionen bör en socialdemokrat allt oftare ta Marx' politik på det relativt stormiga 1860-talet som direkt förebild för sin politik.

Vi skall därför tillåta oss att endast i korthet omnämna de i teoretiskt avseende särskilt viktiga ställena i Marx' brevväxling och att utförligare dröja vid Marx' revolutionära politik såsom proletariats representant.

Ett alldeles särskilt intresse för en fullständigare och djupare kännedom om marxismen erbjuder brevet av den 11 juli 1868 (s 42 ff). I form av polemiska anmärkningar mot vulgärekonomen framlägger Marx här utomordentligt klart *sin* uppfattning av den s k arbetsvärdeteorin. Just de invändningar mot Marx' värdeteori, som naturligtast inställer sig hos de minst skolade läsarna av "Kapitalet" och som därför dussinrepresentanterna för den borgerliga "professorsvetenskapen" ivrigast griper fatt i, analyserar Marx här kort, enkelt och utomordentligt klart. Marx visar här vilken väg han gått och vilken väg man måste gå för att få klarhet i värdelagen. Med de vanligaste invändningarna som exempel lär han ut *sin metod*. Han klargör sambandet mellan en (skenbart) så rent teoretisk och abstrakt fråga som värdeteorin och "de härskande klassernas intressen", som kräver att "förvirringen försvigas". Man skulle bara önska, att var och en som börjar studera Marx och läsa "Kapitalet", läste och om igen läste det av oss nämnda brevet, då han studerar de första och svåraste kapitlen i "Kapitalet".

Andra i teoretiskt hänseende särskilt intressanta ställen i breven är Marx' bedömning av olika författare. Då man läser dessa Marx' omdömen, som är levande skrivna, fyllda av lidelse, och avslöjar ett djupt intresse för alla de stora ideologiska strömningarna och analysen av dem, känner man att man lyssnar till en genial tänkares ord. Utom de i förbigående fällda omdömena om Dietzgen förtjänar omdömena om proudhonisterna (s 17) läsarnas särskilda uppmärksamhet. De "lysande" unga borgerliga intellektuella, som under perioder av socialt uppsving störtar sig "in i proletariatet" men inte är i stånd att tillägna sig arbetarklassens ståndpunkt och att träget och allvarligt arbeta i de proletära organisationernas "djupa led", tecknas med några streck förvånansvärt klart.

Här möter man ett omdöme om Dühring (s 35), vilket liksom föregriper innehållet i den av Engels (tillsammans med Marx) nio år senare författade berömda boken ”Anti-Dühring”. Den föreligger i en rysk översättning av Tsederbaum, en översättning som tyvärr inte endast uppvisar luckor utan också är direkt dålig och behäftad med fel. Här finner man ett omdöme om Thünen, vilket också berör Ricardos jordräteteori. Marx tillbakavisade redan då, år 1868, bestämt ”Ricardos fel”, vilka han slutgiltigt vederlade i det år 1894 utkomna tredje bandet av ”Kapitalet” och vilka än idag upprepas av revisionisterna – från vår ultraborgerlige och rentav ”ärkereaktionäre” herr Bulgakov till den ”nästan ortodoxe” Maslov.

Intressant är också omdömet om Büchner med en värdering av vulgärmaterialismen och av det hos Lange (en vanlig källa för borgerlig ”professors”-filosofi!) avskrivna ”ytliga pratet” (s 48).

Låt oss övergå till Marx’ revolutionära politik. Hos oss i Ryssland är ett slags småborgerlig föreställning om marxismen förvånansvärt spridd bland socialdemokraterna, nämligen att en revolutionär period med dess särskilda kampformer och speciella uppgifter för proletariatet närapå är en anomali, medan ”konstitution” och ”extrem opposition” är regel. Inte i något enda land i världen råder just nu en så djup revolutionär kris som i Ryssland, och inte i något enda land finns det ”marxister” (förnedrande och vulgariserande marxismen) som intar en så skeptisk, kälkborgerlig inställning till revolutionen. Av det faktum, att revolutionens innehåll är borgerligt, drar man hos oss den platta slutsatsen att bourgeoisin är revolutionens *drivkraft* och att proletariatet i denna revolution endast har underordnade, osjälvständiga uppgifter och att proletariatet inte kan leda revolutionen!

Hur avslöjar inte Marx i breven till Kugelmann denna platta uppfattning av marxismen! Ta brevet av den 6 april 1866. Marx hade vid denna tid avslutat sitt viktigaste verk. En värdering av den tyska revolutionen 1848 hade han redan slutgiltigt gett fjorton år före detta brev. Sina socialistiska illusioner om en nära förestående socialistisk revolution år 1848 hade han själv vederlagt år 1850. Och år 1866, då han just börjat märka att nya politiska kriser höll på att växa fram, skriver han:

”Kommer våra kälkborgare [det är fråga om de tyska liberala borgarna] äntligen att förstå att utan en revolution, som röjer Habsburg och Hohenzollern ur vägen, det hela slutligen kommer att utmytna i ett nytt trettioårigt krig...” (s 13f)

Inte en skymt av illusioner om att den annalkande revolutionen (den försiggick uppifrån och inte nerifrån som Marx väntat) skulle undanröja bourgeoisin och kapitalismen. Det mest klara och tydliga konstaterande av att den endast kommer att undanröja den preussiska och österrikiska monarkin. Och vilken tro på denna borgerliga revolution! Vilken revolutionär lidelse hos den proletäre kämpen, som förstår den borgerliga revolutionens oerhörda roll för den socialistiska frammarschen!

Tre år senare, då Marx omedelbart före det napoleonska kejsarrikets sammanbrott konstaterar förekomsten av en ”mycket intressant” social rörelse i Frankrike, talar han *direkt entusiastiskt* om att ”parisarna formligen börjar studera sitt senaste revolutionära förflutna för att förbereda sig för den förestående nya revolutionära kampen”. Och sedan Marx skildrat den klasskamp, som vid denna värdering av det förflutna kommit till synes, drar han denna slutsats (s 56): ”Och så sjuder hela den historiska häxkitteln. När kommer det *hos oss* [i Tyskland] att nå därhän!”

Detta är vad de marxistiska intellektuella i Ryssland borde lära av Marx, dessa personer som är försvagade av skepticism, försoffade av pedanteri och benägna för ångerfulla tal; som

snabbt blir trötta på revolutionen och, såsom om en fest, drömmer om att begrava revolutionen och ersätta den med konstitutionell prosa. De borde hos proletärernas teoretiker och ledare lära sig tro på revolutionen, förmåga att kalla arbetarklassen till att till det yttersta försvara sina omedelbara revolutionära uppgifter och den själsstyrka, som inte tillåter klenmodig jämmer efter tillfälliga bakslag för revolutionen.

Marxismens pedanter menar att allt detta är etiskt prat, romantik, bristande sinne för realiteter! Nej, mina herrar, detta är att förena revolutionär teori och revolutionär politik, den förening utan vilken marxismen förvandlas till brentanoism, struveism och sombartism. Marx' lära har knutit samman klasskampens teori och praktik till en oupplöslig helhet. Och den är inte marxist, som förvränger den teori som nyktert konstaterar det objektiva läget för att däri-genom rättfärdiga det bestående och går så långt att han strävar efter att så snabbt som möjligt anpassa sig till varje tillfällig nedgång för revolutionen, att så snabbt som möjligt överge de "revolutionära illusionerna" och ta itu med "realistiskt" lappverk.

Marx kunde under de fredligaste, skenbart "idylliska" enligt hans eget uttryck, "tröstlöst gråa" (enligt Die Neue Zeits redaktion) tider förnimma revolutionens närhet och *höja* proletariatet till medvetande om dess progressiva, revolutionära uppgifter. Våra ryska intellektuella, som kälkborgerligt förflackar Marx, lär under de mest revolutionära tider proletariatet en passivitetens politik, en politik som går ut på att lydigt följa "med strömmen", att försagt stödja det liberala modepartiets mest vankelmodiga element!

Marx' värdering av kommunen är höjdpunkten i breven till Kugelmann. Och denna värdering ger särskilt mycket, då man jämför den med de metoder, som de ryska socialdemokraternas högerflygel använder. Plechanov, som efter december 1905 fejt utropade att "man borde inte ha gripit till vapen", var blygsam nog att jämföra sig med Marx. Marx hade ju år 1870 likaledes bromsat revolutionen.

Ja, Marx hade *likaledes* bromsat den. Men se bara vilken avgrund som öppnar sig vid den jämförelse mellan Plechanov och Marx, som Plechanov själv gjorde.

Plechanov hade i november 1905 – en månad före den första ryska revolutionära vågens klimax – långt ifrån att bestämt varna proletariatet tvärtom direkt talat om nödvändigheten av *att lära sig använda vapen och att beväpna sig*. Men då kampen en månad senare flammade upp, skyndade sig Plechanov utan det ringaste försök att analysera kampens betydelse, dess roll i det allmänna händelseförloppet, dess samband med de tidigare kampformerna, att spela den botfärdige intellektuelle och förklarade: "Man borde inte ha gripit till vapen."

Marx hade i *september 1870, ett halvt år* före kommunen, direkt varnat de franska arbetarna: ett uppror skulle vara *vanvett*, sade han i internationalens bekanta adress. Han avslöjade *i förväg* de nationalistiska illusionerna beträffande möjligheten av en rörelse i 1792 års anda. Han förmådde att *inte efteråt*, utan många månader i förväg säga: "Man bör inte gripa till vapen."

Och hur uppträdde han, då denna sak, som han själv i september förklarar *hopplös*, blev verklighet i mars 1871? Utnyttjade måhända Marx detta (liksom Plechanov decemberhändelserna) endast till att "snärta till" sina fiender, proudhonisterna och blanquisterna, som ledde kommunen? Började han måhända gnata som en skolmamsell: det var ju det jag sade, jag varnade er, där har ni er romantik, era revolutionära griller? Avfärdade han måhända kommunarderna såsom Plechanov decemberkämparna med den självgoda kälkborgarens förmaning att "man borde inte ha gripit till vapen"?

Nej. Den 12 april 1871 skriver Marx ett *entusiastiskt* brev till Kugelmann – ett brev som vi gärna skulle vilja hänga upp på väggen hemma hos varje rysk socialdemokrat, hos varje läskunnig rysk arbetare.

I september 1870 hade Marx kallat upproret för vanvett, men då han i april 1871 såg en folkrörelse, en massrörelse, följde han den med största uppmärksamhet såsom en deltagare i de väldiga händelserna, vilka betyder ett steg framåt för den världshistoriska revolutionära rörelsen.

Detta är ett *försök*, säger han, att krossa det byråkratisk-militära maskineriet och inte bara överlämna det i andra händer. Och han sjunger en verklig lovsång över de av proudhonisterna och blanquisterna ledda ”*heroiska*” parisarbetarna. ”Vilken smidighet”, skriver han, ”vilket historiskt initiativ, vilken förmåga till självupppoffring hos dessa parisare! [s 88] ... Historien känner inte något liknande exempel på en sådan storhet.”

Massornas *historiska initiativ* värderar Marx högre än allt annat. Om våra ryska socialdemokrater ändå ville lära av Marx då de värderar de ryska arbetarnas och böndernas *historiska initiativ* i oktober och december 1905!

Den djupe tänkarens hyllning av massornas *historiska initiativ*, denne tänkare som ett halvår tidigare förutsett misslyckandet – och det livlösa, själlösa, pedantiska: ”Man borde inte ha gripit till vapen!” Är det inte en skillnad som mellan himmel och jord?

Och som *deltagare* i masskampen, vilken han borta i exilen i London genomlevde med hela den glöd och lidelse, som var honom egen, börjar Marx arbetet med att kritisera de *omedelbara steg*, som de ”vanvettigt djärva”, ”*himlastormande*” parisarna tog.

Åh, hur skulle inte våra nuvarande ”realistiska” vise män bland marxisterna, vilka skällde ut den revolutionära romantiken i Ryssland 1906-07, den gången ha hånlett åt Marx! Hur skulle inte folk ha begabbat *materialisten, ekonomen*, utopiernas fiende, som hyllade ett ”försök” att storma *himlen*! Hur mycket tårar, nedlåtande löje eller medlidande skulle inte allehanda män i fodral ha gjutit över hans revolttendenser, utopism, etc, etc, över denna bedömning av den *himlastormande rörelsen*!

Men Marx var inte inspirerad av visdomen hos de sandkrypare, som är rädda för att diskutera *tekniken* för den revolutionära kampens högre former. Han diskuterar just upprorets *tekniska* frågor. Försvar eller angrepp? frågar han, som om krigshandlingarna försiggått alldeles utanför London. Och han avgör: obetingat angrepp, ”*de skulle genast ha marscherat mot Versailles...*”.

Detta skrevs i april 1871, några veckor före det stora blodbadet i maj ...

”De skulle genast ha marscherat mot Versailles” – de upproriska, som hade börjat det ”vanvettiga” (september 1870) verket att storma himlen.

”Man borde inte ha gripit till vapen” i december 1905 för att med våld värja sig mot de första anslagen mot de erövrade friheterna ...

Det var sannerligen inte utan skäl som Plechanov jämförde sig med Marx!

I sin *tekniska* kritik fortsätter Marx: ”Det andra misstaget: centralkommittén [observera att här åsyftas den *militära ledningen*, det är fråga om nationalgardets CK] lämnade *alltför tidigt* ifrån sig makten ...”

Marx förstod att varna *ledarna* för ett för tidigt uppror. Men gentemot det *himlastormande*

proletariatet förhöll han sig som en praktisk rådgivare, som en deltagare i den *kamp* som förs av massorna, vilka lyfter *hela* rörelsen till en *högre nivå* trots Blanquis och Proudhons falska teorier och misstag.

”Vad detta än kan komma att leda till”, skriver han, ”är den nuvarande resningen i Paris – även om den skulle krossas av det gamla samhällets vilddjur, svin och fähundar – vårt partis mest ärorika företag sedan juniupproret.”

Och utan att för proletariatet dölja *ett enda* av kommunens misstag ägnade Marx denna *bragd* ett verk, vilket *alltjämt* tjänar som den bästa handledningen i kampen om ”himlen” – och som ett förfärligt spöke för liberala och radikala ”svin”.

Plechanov ägnade december ett ”verk”, som närapå blivit ett evangelium för kadeterna

Det var sannerligen inte utan skäl som Plechanov jämförde sig med Marx.

Kugelmann svarade uppenbarligen Marx med att ge uttryck åt vissa tvivel, med hänvisningar till det hopplösa i saken, till realism i motsats till romantik – i varje fall jämförde han kommunen, ett *uppror*, med den fredliga demonstrationen den 13 juni 1849 i Paris.

Marx ger omedelbart (17 april 1871) Kugelmann en sträng tillrättavisning.

”*Det vore sannerligen*”, skriver han, ”*inte någon konst att göra världshistoria, om kampen aldrig skulle tas upp annat än när de yttre omständigheterna tedde sig odelat gynnsamma.*”

I september 1870 hade Marx kallat upproret ett vanvett. Men då *massorna* reste sig, vill Marx gå tillsammans med dem, lära tillsammans med dem, under kampens gång, och inte hålla byråkratiska förmaningstal. Han förstår att ett försök att i förväg *med fullständig precision* beräkna chanserna skulle vara charlataneri eller hopplöst pedanteri. *Högre än allt annat* ställer han det faktum, att arbetarklassen heroiskt, självupppoffrande, initiativrikt *skapar* världshistoria. Marx betraktade denna historia ur deras synvinkel, vilka *skapar* den utan att ha möjlighet att i förväg *ofelbart* beräkna chanserna, och inte ur den intellektuelle kälkborgarens synvinkel, vilken moraliserar: ”Det var lätt att förutse ... man borde inte ha gripit till vapen ...”

Marx förstod att värdera också det faktum, att det i historien förekommer ögonblick, då *massornas* desperata kamp även för en hopplös sak är *nödvändig* för dessa massors fortsatta fostran och deras förberedelse för *nästa* kamp.

Våra nuvarande kvasimarxister – som så gärna ehuru falskt citerar Marx för att hos honom låna endast värderingen av det förgångna men inte förmågan att skapa framtiden – står fullständigt oförstående, ja, till och med principiellt främmande för ett sådant sätt att *ställa* frågan. Plechanov hade inte ens en tanke på detta, då han efter december 1905 grep sig an uppgiften att ”*bromsa ...*”.

Men det är just denna fråga Marx ställer utan att på minsta sätt glömma, att han själv i september 1870 ansåg ett uppror vara vanvett.

”De borgerliga kanaljerna i Versailles”, skriver han, ”ställde parisarna inför alternativet att antingen ta upp kampen eller underkasta sig utan kamp. *Arbetarklassens demoralisering* i det sistnämnda fallet skulle ha varit en *långt större* olycka än hur många ’ledares’ undergång som helst.”

Härmed vill vi sluta vår korta översikt av de lärdomar om en proletariatet värdig politik, som Marx ger i breven till Kugelmann.

Rysslands arbetarklass har redan en gång bevisat och kommer ännu åtskilliga gånger att

bevisa att den är i stånd att ”storma himlen”.

Den 5 februari 1907

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 14, s 371-379